

MARITTA
LINTUNEN

STELLA

WSOY

© Maritta Lintunen ja WSOY 2018
ISBN 978-951-0-43036-1
Painettu EU:ssa

MARITTA
LINTUNEN

STELLA

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

*Jokin oli silloin tavoittanut hänet, niin hän väitti.
Vaeltava valo, joka oli kauan kulkenut häntä kohti.*

Göran Tunström: *Kimmellys*
(suom. Arto Häilä)

TAIDE JA KIRJALLISUUS

KONSERTTI

19.3.1933

Neiti Sylvi Indreniuksen sunnuntaina klo 15 Konservatorion salissa antama esitys johdatti runsaslukuisen kuulijajoukon niin yksinlaulujen herkkiin miniatyyrikuviin kuin ooppera-aarioiden dramaattisiin tunnelmiin.

Parhaiten nuoren laulajattaren temperamentille tuntuivat soveltuvan tunnekylläiset ja keskittyneet sävellykset, joissa hänen jo pitkälle egalisoituneen äänensä tenhoava timbre pääsi oikeuksiinsa. Oopperanumeroista puuttui (mikä on ilahduttavaa todeta) tyystin halpa diivamaisuus mihin valitettavan usein laulutaiteilijamme yhä sortuvat.

Neiti Indreniuksen esiintyminen oli kaikin puolin kansainväliset mitat täyttävää. Hänestä Suomen musiikkikulttuuri tulee saamaan — kunhan kypsyyttä ja kokemusta karttuu — edustavan lähettilään niin kotimaisille kuin ulkomaisillekin konserttilavoille.

Pianisti Kosti Vehanen tuki nuorta säestettävänsä isällisen suvereeniseen tapansa.

(S.K:nen)

1

Istun hytissäni ja katselen tähtien pilkuttamaa mer-
ta. Sormiini on puristunut kynä, eteeni auennut tyhjä
vihko. Vuosikymmeniin en ole raapustanut muuta
kuin muistilappuja ja ostoslistoja.

Tänään tapahtui kuitenkin jotakin kummallista.
Ensimmäistä kertaa haluan muistaa — ja kirjoittaa.
Mutta samalla toivon, että kaikki jää vain minun tie-
tooni. Että Jurille meitä olisi edelleen ainoastaan kak-
si. Minä ja Juri.

Yö on tyyni. Kuun keila vaeltaa pitkin Karibianme-

ren pintaa. Eivät nämä hyteissään tai kansituoleissaan torkkuvat vanhukset tunnista paikkoja, vaikka niitä heille kuinka kertailisi.

Fort Lauderdale. Antigua. St. Lucia. Barbados. Grenada. Bonaire. Aruba.

Moni tuskin tietää, mikä päivä on menossa. Mutta aina mahtuu joukkoon yksi pirteä, terävisilmäinen, pisteliäskielinen, joka haluaa sanoa mielipiteensä asiasta kuin asiasta. Ja joka haluaa omia minut.

Iäkäs turkulaisrouva esitti tänään tarjouksensa jo toistamiseen. Hän on ihastunut minuun. *Tule Liisa hoitajaksi kotiini. Vain kaksi vuotta, sovitaanko niin? Se ei ole pitkä aika — ja mistä sitä tietää olenko enää vuoden kuluttua hengissä!*

Kaksi vuotta. Älä edes yritä. Minä jos kuka tiedän kuinka pitkä kaksi vuotta voi ihmiselämässä olla.

Niin vastasin hänelle mielessäni, annostelin lääkkeet hänen yöpöydälleen, sytytin lukulampun ja peittelin kevyeksi hiutuneen vartalon kaksinkertaiseen vilttiin.

Ehkä tuolla pyynnöllä oli tarkoituksensa. Kun palasin hyttiini, palasin vuoteen 1983.

Tähdenlento halkaisee pienen ikkunani.

Stella.

Kaksi käsittämättömän nopeaa, ohikiitänyttä vuotta.

Kaksi elämäni loppuun kestävästä vuodesta.

Tämä on yritys ymmärtää, mitä minulle tuona aikana tapahtui.

*Kun tähdet romahtavat, ne kadottavat valonsa.
Mutta kun minä romahdin, tuli minusta tähti.*

Indrenius.

Ovi avattiin pitkällisen rapistelun jälkeen. En tiedä, oliko se jonkinlaista henkien vetovoimaa — mutta sillä hetkellä minut imaistiin kiertoradalle, josta oli mahdollonta irtautua.

Eteinen oli hämärä, lähes pimeä. Sen muoto oli epäsymmetrinen; kuin oikukkaan kulmikas kenno, josta johti ovia toisiin huoneisiin. Seiniä peitti takkien ja huivien paksu kerros. Lipastojen päälle oli sinne tänne aseteltu kupumaisia hattuja. Joihinkin oli kiinnitetty koristeeksi sulka tai perhosenmuotoinen silkkirusetti. Sininen, lasinen hattuneula puhkoi suurta lieriä kuin taivaalta pudonnut jääpala.

Katto oli hyvin korkealla kuten aina vanhoissa kivitaloissa. Huomasin katonrajaa reunustavan pitkän hyllyn, joka oli täynnä eri maiden kansallispukuihin puettuja nukkeja. Niiden posliiniset kasvot tuijottivat tyhjin ilmein. Kaikkiällä tuoksui ikivanha, syöpynyt tomu. Vaistomaisesti varoin koskettamasta mihinkään — en halunnut tönäistä hereille koteloitunutta aikaa, joka tuntui horrostavan taskuissa, lipastonlokeroissa, huivien laskoksissa ja takinhelmojen alta pilkistävässä loputtomassa kenkärivissä.

– Sylvi Indrenius.

Nainen ojensi ryppyisen kätensä. Nimettömässä kuului iso, meripihkankeltainen kivisormus.

– Liisa Mikkola.

Niiasin vaistomaisesti ja nolostuin. Nainen katsahti minuun hyväksyvästi.

– Näytän sinulle huoneesi.

Pitkä sifonkinen huivi hulmahti, kun solahdimme yhteen eteiskennosta erkanevista käytävistä.

– Tätä sanottiin ennen piian huoneeksi, hän totesi ja viittasi minut astumaan peremmälle. Itse hän jäi oven-suuhun ja ymmärsin miksi. Suorakulmainen tila muis-tutti kooltaan enemmän komeroa kuin huonetta.

Kapoinen sänky, valkoinen siro kampauspöytä. Pieni emmatuoli, jonka ylle kaartui hassunnäköisellä varjostimella varustettu jalkalamppu. Seinään upotettu yksiovinen kaappi. Siinä kaikki. Komeroon ei todella-kaan olisi mahtunut muita. Kun astuin askeleen kyn-nykseltä, seisoin huoneen keskellä. Seuraavalla aske-leella törmäisin jo ikkunaan.

– 350 markkaa kuukaudessa. Niin me sovimme äi-tisi kanssa puhelimessa.

Hermostuksissani aloin penkoa olkalaukkuni sisätaskua.

– Ei, ei. Laitat rahan pankin kautta. Jos otan vuokran käteisenä, on se niin —

Käsi teki ilmassa spiraalimaisen liikkeen.

– No. Vulgääriä. Jätä laukkusi ja kassisi siihen. Keitetään teetä ja tutustutaan toisiimme.

Keittiö sijaitsi huoneeni vieressä. Yksi suuri puinen pöytä, kuusi koristeellisesti veistettyä tuolia. Kaapinpäälliset kukkuroillaan vanhoja kuparikattiloita. Kattiloiden kiiltävät kannet oli ripustettu seinille monenlaisiksi sommitelmiksi.

Seurasin kuinka vuokraemäntä laski vettä pannuun, avasi kaasun ja sääti sinertävän liekin sopivaksi. Permanentti, korkeaksi tupeerattua kampausta hiukan jäljellä. Viininpunainen villatakki, vihreä kalanruotokuvaioinen hame. Kolmeen kertaan kaulan ympäri kiedottu huivi, joka silti yletyi polviin. Jaloissa hassusti sihahtelevat tossut. Äiti olisi kutsunut niitä lipokkaiksi.

Äiti. Tämä oli hänen syytään.

En ollut kotona, kun hän oli vastannut puheli-

meen ja sopinut saman tien kaiken.

Sivistyneen kuuloinen rouva. Juttelimme hetken ja heti tuntui siltä, että siinähan se on: Liisan vuokraemäntä.

Jos äiti ei olisi ollut niin hätäinen ja hyväuskoinen, hän ehkä olisi vielä empinyt, odottanut josko saisin lehti-ilmoitukseeni muitakin asuntotarjouksia. Mutta ei — hän päätti asian. Minä puolestani ryntäsin yläkertaan ja aloin pakata matkalaukkuani kuin riivattuna.

Kesä, kirjoittaminen, Helsinki.

Mitään muuta ei silloin päähäni mahtunut.

Puristin kaksin käsin tuolia. Muistin oman tilavan yläkertahuoneeni. Tähtitaivaan, joka aukeni viljapeltujen yllä. Punaisen kuun, joka viisti kuusikon sahanterää. Miten minä täällä oppisin olemaan? Yhden ikkunaruuudun valaisemassa kopissa, jossa ei henki kulje.

– Kai sinä juot teetä?

Nyökkäsin turtuneena.

– Hyvä. Me juomme aina yhdessä iltateetä. Siitä se lähtee. Sinä kerrot minulle päivästäsi, minä elämästä.

Nainen kattoi pöytää tyytyväisenä hyräillen. Kaksi venäläismallista teemukia; korkeat lasit, joissa

oli metallinen kuoriossa. Hopeinen hunaja-astia. Tarjottimellinen korppuja.

– Tunnistatko?

Meni hetki ennen kuin tajusin keskittyä lempeänkuuloiseen melodiaan, josta erotin muutamia saksankielisiä sanoja. Puistin päätäni.

– Schumannin *Frauenliebe und -leben*. *Naisen rakkautta ja elämää*. Yksi hienoimmista romantiikan ajan laulusarjoista.

Nainen pysähtyi ja jäi tuijottamaan ikkunan takana viheriövää puistoa.

– Ja jotta sen osaisi tulkita, pitää olla kypsä.

Huulet puristuivat viivaksi.

– Pitää olla kokenut kaikki.

Hän katsoi lävitseni, muistinsa sokkeloihin.

Kello raksutti vaimeasti eteisessä, ulkoa ei kuulunut mitään. Ei kesäistä linnunlaulua, ei ohiajavienvien autojen ääniä. Vanhan talon paksut kiviseinät pitivät maailmaa loitolla. Ja me kaksi toisillemme vierasta istuimme liikkumattomassa kapselissa, kivisen aikamuurin ympäröimänä.

Nainen ripotti tuoreet teenpurut lusikanmalliseen, suljettavaan siivilään ja asetti sihdin mukiini.

Omaan mukiinsa hän upotti posliinisen, hopeansinisen siiviläpallon. Palloon oli kiinnitetty koristeellinen ketju. Hän piti pinsettioitteella kiinni hienosta ketjusta, nosti pallon hitaasti vedestä ja laski sen uudelleen upoksiin. Seurasin liikettä hypnotisoituna.

Ylös. Alas.

Pallo laskeutui mustuvaan veteen kuin sukelluskello.

– Isä toi tämän Pietarista kun olin pieni. Liekö Fabergéta, en tiedä.

Jäin tuijottamaan huolellisesti lakattuja oranssin-punaisia kynsiä. Tarkka värisilmä. Sormuksen kivi sointui lakkaan täydellisesti.

– No niin, Liisa. Tervetuloa uuteen kotiin.

Hymy valaisi naisen kasvot ja hän näytti yhtäkkiä paljon nuoremmalta.

Uusi koti? Käteni hikosivat. Miten minun kuului toivotukseen vastata?

– Saat olla täällä aivan vapaasti. Olohuone, pianohuone ja ruokasali on meille yhteistä aluetta. Kylpyhuoneessa on amme. Ja tuossa keittiön vieressä toiletti.

Kuuntelin osaamatta kysyä mitään asiallista. Tee tuntui pysyvän ikuisesti tulikuumana, kuiva korppu

rasahti kahtia hampaissani.

– Juotko sinä mielelläsi alkoholia?

– Enhän toki, vastasin turhankin nopeasti ja kor-
pun muruja ripisi suupielestäni rintamukselleni.

– Sepä vahinko. Olisin tehnyt illalla meille pie-
net cocktailit.

Harmistus raapaisi mieltä. En kai minä voinut
vastata että ”kyllä, juon alkoholia oikein mielelläni,
aina jos siihen tarjoutuu mahdollisuus”. Millaisena
vuokralaisena hän olisi minua pitänyt?

Nainen kilisti pitkällä lusikalla lasia ja naurahti.

– On mukavaa saada tyttö taloon. Minulla on kak-
si poikaa. Kari on lentäjä. Yrjö opettaja.

Hän siristi silmänsä haukkamaisiksi viiruiksi.

– Minulle oli suuri pettymys, kun Yrjö valitsi niin
akkamaisen ammatin.

Nielaisin hämilläni tummaa, tuoksuvaa teetä.

– Suomen tyhmimmät miehet löytyvät opettaja-
seminaareista ja teologisesta tiedekunnasta. Tiedätkö
miksi?

Puistin päätäni silmät pyöreinä.

– He saavat niin helpolla valtansa. Opettajat
omivat lapset, papit vanhukset. Älä nai koskaan pap-

pia äläkä opettajaa.

Nainen kurottui lisäämään hunajaa teehensä.

– Minkä ikäinen sinä olet?

– Yhdeksäntoista.

Lusikka vispasi kullanmustaa hunajapyörrettä.

Lämpöinen medentuoksu väreili pöydän yllä.

– Parasta olisi, jos naiset ymmärtäisivät olla menemättä naimisiin.

Vilkaisin naista varmistuakseni, oliko hän tosisaan.

– Minä synnytin kaksi poikaa juopolle juristille. Nykyaikana lapsen voi tehdä ilman naimisiinmenoakin. Sovit miehen kanssa raha-asiat kuntoon — ja simsalabim. Sinulla on perhe. Pysyt silti vapaana.

Meripihkasormus välkähti, käsi kaatoi lisää teetä. Ilmeisesti oli tarkoitus, että istuisimme keittiössä pitkään ja kiireettä.

– Nyt sinun pitää kertoa minulle mitä aiot.

Emmin hetken ennen kuin uskaltauduin pyyhkimään huuliini tarttuneet murut valkoiseen kangasserviettiin. Se oli hienoa, keltaisin ruusuin kirjailtua pellavaa, jota rumensi nyt huulipunäläiskä. Lapsellisesti taitoin tahran piiloon.

– No! Äitisi kertoi puhelimesta sinun osallistuvan jollekin kurssille. Mikä kurssi se on?

Kääntyilin tuolissani vaivaantuneena. Nytkö minun pitäisi ruveta puhumaan itsestäni ventovieraalle kaupunkilaisrouvalle, joka — toisin kuin maalla, jossa muukalaisiin pidettiin varovaista välimatkaa — piti minua kuin tuttavanaan ensi sekunneista.

– Kirjoituskurssi. Kestää kuukauden.

– Mitä te siellä kirjoitatte? Lehtijuttuja?

Viivyttelin, hain kömpelönä sopivia lauseita, kunnes lopulta sain sanotuksi:

– Runoja.

Hiljaisuus.

– Vai runoja.

Kynnet rapsauttivat lakattua puuta. Lehadin punaiseksi kaulaani myöten. Äiti, äiti, miksi sinä lähetit minut tänne? Minä en halua asua tässä tomuisessa kennostossa, jossa kellot käyvät takaperoista aikaa. En halua kertoa mitään itsestäni tuolle nurkkia rapsitelevalle mehiläiskuningattarelle.

– En minä sinua olisi huolinut ellen olisi ollut varma, että teen palveluksen avaamalla sinulle kotini oven.

Hän luki minua kuin sanomalehteä. Olin paljas, en osannut säädellä ilmeitäni. Minulla ei ollut kaupunkilaisen kitiinikuorta suojanani.

– Haaveiletko sinä siis tulevasi taiteilijaksi?

Harmaanvihertävät silmät tuijottivat minua herkeämättä.

– Et pidä kun kyselen asioistasi. Se on kuitenkin välttämätöntä.

Samassa hän nousi päättäväisesti ylös ja viittasi minut mukaansa. Pujahdimme hämärään käytävään, siitä eteiseen ja vastakkaiseen käytävään. Sen päässä aukeni valoisa huone. Kesti hetken ennen kuin silmät tottuivat valaistukseen.

Musta, puuleikkauksilla koristettu piano, varmasti hyvin vanha; sen etukanteen oli kiinnitetty kullanvärinen ruuvein kaksi kynttilälamppetta. Sinertävä silkkikankainen sohvaryhmä. Siro nuottihylly. Takaseinää peitti sarja kehystettyjä lehtileikkeitä, valokuvia, todistuksia. Uskaltauduin tutkimaan niitä lähempää.

Laulajatar Sylvi Indrenius. Ensikonsertti. Stipendi. Ensimmäinen palkinto. Suositus. Mestari-kurssi. Oopperadebyytti Berliinissä. Konserttiarvostelu. Suomalaisen Oopperan syysohjelmisto.

– Siinä näkyvät minun menestyksen hetkeni.

Nainen käännähti ympäri.

– Ja tässä sitten nurja puoli.

Vastakkaisella seinällä oli toinen kehystetty kokonaisuus. Äänilevyjä, valokuvia, värikkäitä, halvan oloisia operetti- ja revyyjulisteita.

– Kun tähdet romahtavat, ne kadottavat valonsa. Mutta kun minä romahdin, tuli minusta tähti.

Hän tarttui sifonkihuiviinsa, kieputti sen irti kaulaltaan ja veti ilmaa keuhkonsa täyteen. Pieni rintakehä kasvoi leveyttä, vartaloon tuli pituutta ja uudenlaista ryhtiä.

– Näetkö nyt? Taiteilijan nousu ja tuho, kaikki kahdella seinällä. Olet tullut oikeaan paikkaan.

MARITTA LINTUNEN

STELLA

Ole varovainen. Hyvää tarkoittavan ihmisen tahto voi olla lujempi kuin sinun tahtosi.

Nuori tyttö muuttaa Helsinkiin kesäksi ja vuokraa huoneen entisen laulajattaren luota. Kesä venyy vuosiksi eikä paluuta entiseen ole.

Liisa on sairaanhoitaja, joka kirjoitti nuorena runoja. Hänen poikansa Juri on lääkäri, joka olisi halunnut pianistiksi. Vasta myöhemmin selviää, miksi Liisa myi pianon ja lopetti pojan soittotunnit tältä kysymättä.

Sattumalta Juri pääsee säestämään mezzosopraanoa, jolla on ihmeellinen ääni ja tulkintakyky. Intohimo syttyy uudelleen.

Lahjakuus on armo ja taakka. Mutta mitä tapahtuu, jos muut päättävät puolestasi?

Ulkoasu: Mika Wist

